

K 052 / 11

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY

SENÁT

11. funkční období

K 052 / 11

**Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému
hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů
Rozvoj škol a vynikající výuka poskytující výborný
start do života**

(29. týden)

2017

Brusel 1. června 2017
(OR. en)

9842/17

EDUC 276
JEUN 79
EMPL 346
SOC 449

PRŮVODNÍ POZNÁMKA

Odesílatel:	Jordi AYET PUIGARNAU, ředitel, za generálního tajemníka Evropské komise
Datum přijetí:	31. května 2017
Příjemce:	Jepppe TRANHOLM-MIKKELSEN, generální tajemník Rady Evropské unie
Č. dok. Komise:	COM(2017) 248 final
Předmět:	SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ Rozvoj škol a vynikající výuka poskytující výborný start do života

Delegace naleznou v příloze dokument COM(2017) 248 final.

Příloha: COM(2017) 248 final

V Bruselu dne 30.5.2017
COM(2017) 248 final

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

Rozvoj škol a vynikající výuka poskytující výborný start do života

{SWD(2017) 165 final}

1. Úvod

Investice do lidí, a zejména do mladých lidí, je pro Evropu nejvyšší prioritou. V prosinci 2016 Evropská komise představila iniciativu týkající se „Investice do evropské mládeže“¹, která zdůrazňuje význam poskytování *nových příležitostí mladým lidem*. Klíčovým poselstvím je, že kvalita vzdělání je pro vyhlídky mladých lidí a pro jejich šance v životě rozhodující. Tato iniciativa vychází z „Nové agendy dovedností pro Evropu“.² Vzdělávání hraje zásadní roli také v Evropském pilíři sociálních práv.³ Toto sdělení je součástí balíčku iniciativ, které se zabývají otázkami škol, vysokoškolského vzdělávání a sledování absolventů. Reaguje na závěry Evropské rady z prosince 2016.⁴ Podporuje cíl 4 udržitelného rozvoje OSN týkající se vzdělávání.⁵

Vysoce kvalitní vzdělávání pro všechny Evropě pomůže dosáhnout jejích hospodářských a sociálních cílů. Dobré vzdělání je základem inkluzivní a odolné společnosti. Je výchozím bodem úspěšných profesních drah a nejlepší ochranou proti nezaměstnanosti a chudobě. Podněcuje osobní rozvoj a pokládá základy pro aktivní občanství. Dobré vzdělání pohání výzkum a vývoj, inovace a konkurenceschopnost. Aby však mohly společnosti těchto výhod využívat, musí být vysoce kvalitní vzdělávání realitou pro všechny.

Školy hrají ústřední úlohu v celoživotním učení, a proto je třeba přijmout opatření pro zlepšení kvality a výkonnosti školního vzdělávání.⁶ Současná situace v Evropě ukazuje, že přehnaná spokojenost není na místě. V Evropské unii existuje velká rozmanitost škol a vzdělávacích systémů. Prakticky všechny členské státy však zároveň čelí několika zásadním problémům:

- **Na úrovni školního vzdělávání existují nedostatky v rozvoji kompetencí.** Nejnovější výsledky výzkumu PISA organizace OECD ukazují, že každý pátý žák má vážné problémy při rozvoji dostatečných dovedností v oblasti čtení, matematiky a přírodních věd. V důsledku toho je u těchto mladých lidí pravděpodobnější, že se budou potýkat s významnými celoživotními překážkami v oblasti sociálního začlenění a zaměstnatelnosti. Zároveň je v Evropě relativně nízký podíl žáků dosahujících velmi dobrých výsledků: dokonce i členské státy EU dosahující nejlepších výsledků jsou překonávány rozvinutými asijskými zeměmi.⁷ Řadě mladých lidí chybí odpovídající digitální dovednosti.⁸ Dalším klíčovým problémem je nedostatek dosažené kvalifikace; navzdory skutečnosti, že řada členských států dosáhla značného pokroku při snižování podílu osob, které předčasně opouštějí školu, na úroveň hlavního cíle 10 % stanoveného ve strategii Evropa 2020, školu předčasně opustí stále příliš mnoho mladých lidí.
- **Školní vzdělávání ne vždy zcela naplňuje svou úlohu při prosazování rovnosti a sociální spravedlnosti.** Údaje z výzkumu PISA⁹ ukazují, že rozdíl mezi pohlavími v matematice a přírodních vědách se zmenšuje, avšak genderové stereotypy stále vedou

¹ COM(2016) 940, 941.

² COM(2016) 381.

³ COM(2017) 250.

⁴ Závěry přijaté Evropskou radou dne 15. prosince 2016.

⁵ <http://www.un.org/sustainabledevelopment/education/>

⁶ Problémy uvedené v tomto sdělení se týkají obecného vzdělávání, jakož i školního odborného vzdělávání.

⁷ Evropská komise (2016), *PISA 2015: EU performance and initial conclusions regarding education policies in Europe (Výsledky EU a počáteční závěry týkající se vzdělávacích politik v Evropě)*. Podíl žáků se špatnými výsledky se v období od roku 2012 do roku 2015 zvýšil v oblasti přírodních věd z 16,6 % na 20,6 % a v oblasti čtení z 17,8 % na 19,7 %, v oblasti matematiky stagnoval na hranici přibližně 22 %. Podíl žáků vynikajících v přírodních vědách je v Singapuru 24 % a v Japonsku 15 %. Takových výsledků žádný členský stát EU nedosáhl.

⁸ Evropská Komise (2015): *Being young in Europe today - digital world (Být mladý v dnešní Evropě – digitální svět)*.

⁹ Průzkum v rámci programu OECD pro mezinárodní hodnocení žáků (PISA) 2015.

k rozdílnému zapojení do přírodních věd a IKT, čemuž je třeba věnovat pozornost. Z údajů však vyplývá, že výsledky ve vzdělávání ve velké míře závisí na socioekonomickém zázemí žáka. Nízkou úroveň výsledků ve vzdělávání v EU v průměru vykazuje více než třetina mladých lidí ze znevýhodněného prostředí. To je čtyřikrát víc než v případě jejich vrstevníků pocházejících ze zvýhodněnějšího prostředí. Další konkrétní problémy, s nimiž se musí potýkat žáci pocházející z rodin migrantů nebo z romských rodin, tuto skutečnost ještě znásobují. Tyto rozdíly přispívají ke společenské nerovnosti¹⁰, místo toho aby ji smazávaly. Přístup k vysoce kvalitnímu vzdělávání a odborné přípravě je klíčem k odolnější a rovnoprávnější společnosti. Příklady z Estonska a Finska ukazují, že systémy školního vzdělávání mohou současně přinášet vysokou úroveň výsledků i spravedlnosti.

- **Tempo technologických a digitálních změn má zásadní dopad na naše hospodářství a společnosti – školy musí na tuto novou realitu lépe reagovat.** Řada dětí, které dnes chodí do školy, budou později vykonávat druhy prací, které dosud neexistují. 90 % všech současných pracovních míst již vyžaduje alespoň nějakou úroveň digitálních dovedností.¹¹ Již nestačí vybavit mladé lidi stanoveným souborem dovedností nebo znalostí, musí si rozvinout odolnost a schopnost přizpůsobit se změnám. „Diskusní dokument o využití potenciálu globalizace“ rovněž uznává, že společnost, která je čím dál více mobilní a digitální, potřebuje nové způsoby vzdělávání. Jak bylo zdůrazněno v „Diskusním dokumentu o sociálním rozměru Evropy“, vzdělávací systémy je třeba modernizovat, aby prosazovaly tvořivost, kritické myšlení a podnikatelský přístup.¹²

Řešení těchto problémů vyžaduje reformy. Toto je úkol pro členské státy, jelikož koncipování vzdělávacích systémů je v jejich rukou a řešení se budou lišit v závislosti na vnitrostátních, regionálních a místních specifikách. EU může v souladu se subsidiaritou hrát užitečnou roli při podpoře členských států v jejich reformním úsilí. Spolupráce na úrovni EU poskytuje členským státům podporu v podobě analýzy údajů, sdílení poznatků a identifikace osvědčených postupů a nabízí jim příležitosti pro výměnu zkušeností a pro vzájemné učení. Tento druh dobrovolné spolupráce nabízí členským státům přidanou hodnotu v podobě možnosti činit informovaná rozhodnutí.

Existují tři oblasti, kde je třeba přijmout opatření a kde může podpora na evropské úrovni pomoci při řešení výše uvedených problémů:

1. **rozvoj lepších a inkluzivnějších škol;**
2. **podpora učitelů a vedení škol v zájmu vynikající úrovně výuky a učení a**
3. **správa školních vzdělávacích systémů: větší účinnost, spravedlnost a účelnost.**

Toto sdělení pro každou z oblastí stanoví opatření EU, která členským státům pomohou při řešení těchto problémů. Klíčovou hybnou silou reformy je evropský semestr, zejména prostřednictvím doporučení pro jednotlivé země týkajících se vzdělávání. EU může pomoci členským státům, které chtějí ve svém reformním úsilí podpořit. Kromě toho EU členským státům nabízí finanční a technickou podporu, a to zejména prostřednictvím programu Erasmus+, evropských strukturálních a investičních fondů a prostřednictvím podpůrných služeb pro strukturální reformy.

Rozmanitost je typickým znakem evropských školních vzdělávacích systémů a žádné univerzální řešení neexistuje. Členské státy zároveň sdílejí stejný zájem na lepších

¹⁰ Evropská komise (2016), *Monitor vzdělávání o odborné přípravě pro rok 2016*.

¹¹ Zpráva o digitálním pokroku v Evropě za rok 2017, SWD (2017) 160.

¹² COM(2017) 240, COM(2017) 206.

vzdělávacích výsledcích. Aby se vysoce kvalitní vzdělávání pro všechny stalo realitou, je třeba plně využít všechny dostupné nástroje na vnitrostátních úrovních a na úrovni EU. Komise je připravena s členskými státy úzce spolupracovat.

2. Rozvoj lepších a inkluzivnějších škol

Komise doplní opatření přijatá členskými státy tím, že:

- Zvýší spolupráci mezi školami větším zpřístupněním **partnerství škol a mobility žáků v rámci programu Erasmus+** a obohacením digitálního a mezikulturního vzdělávání podporou účasti v **eTwinningu**.
- Vyvine **nástroj pro hodnocení vlastních digitálních schopností**, aby si školy v EU mohly na dobrovolné bázi samy vyhodnotit, jak si stojí ve vztahu ke společným kritériím, a aby měly podporu při rozvoji a zlepšování svého účinného využívání technologií pro vzdělávání v digitálním věku.¹³ V rámci používání tohoto nástroje se školy mohou rozhodnout, že podají zprávu o dosaženém pokroku v oblasti **dostupnosti, využití, schopností a postojů k informačním a komunikačním technologiím**, čímž se ve všech zúčastněných členských státech **vytvoří databáze**.
- Na úrovni školního vzdělávání podpoří zlepšení v **přírodních vědách, technologiích, inženýrství a matematice (STEM)**, a to prosazováním osvědčených postupů při rozvoji vazeb a spolupráce mezi vysokoškolským vzděláváním, výzkumem, podniky a školami na úrovni EU a účinným řešením genderových rozdílů a stereotypů ohledně STEM, za využití programu Erasmus+.
- Jako součást pracovního programu programu Erasmus+ pro rok 2018 bude prosazovat a podpoří experimentování v oblasti politiky pro rozvoj **vícejazyčných pedagogických postupů a výuky v rozmanitých třídách**.
- Bude následovat připomínky Výboru OSN pro práva osob se zdravotním postižením tím, že na žádost členských států podpoří spolupráci mezi členskými státy a **Evropskou agenturou pro speciální a inkluzivní vzdělávání** při provádění ustanovení Úmluvy OSN o ochraně práv zdravotně postižených osob týkajících se vzdělávání.
- Dále podpoří členské státy při poskytování dostatečného **vysoce kvalitního předškolního vzdělávání a péče** a zvýší úsilí, aby jim pomohla se od sebe navzájem učit a zjistit, co funguje nejlépe.

2.1 Podpora všech studentů a rozvoje jejich schopností

Všichni mladí lidé musí mít příležitost rozvinout plnou škálu klíčových schopností. Ty zahrnují gramotnost, cizí jazyky, matematiku, přírodní vědy, digitální a programátorské schopnosti a sociální a občanské schopnosti, ale také podnikatelské schopnosti a průřezové dovednosti jako například tvořivost a kritické myšlení. Navzdory jejich důležitosti nerozvíjejí všichni mladí lidé tyto schopnosti plně. Získání těchto schopností podporuje evropský rámec pro klíčové schopnosti pro celoživotní učení¹⁴ z roku 2006. Jeho přezkum, oznámený v „Nové agendě dovedností“, pomůže rozvoj schopností v rámci vzdělávání a odborné přípravy dále posílit. V případě škol to rovněž vyžaduje změnu způsobu, jakým se učení odehrává.

Propojení učení s praktickými životními zkušenostmi přináší lepší výsledky. Učení založené na projektech nebo na problémech a učení na pracovišti nebo prostřednictvím obecně prospěšných služeb zvyšuje motivaci mladých lidí, zasazuje obsah předmětu do kontextu a nabízí příležitosti pro rozvoj sociálních, občanských a podnikatelských

¹³ <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomporg/selfie-tool>

¹⁴ 2006/962/ES.

schopností.¹⁵ Vzdělávání v oblasti přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky (STEM) je účinnější, je-li propojeno s hospodářskými, environmentálními a společenskými úkoly nebo s uměním a designem, jelikož se tak prokazuje jeho význam pro každodenní život.¹⁶

Digitální technologie mohou zlepšit učení a podpořit inovace na školách. Jsou-li digitální technologie správně používány, mohou obohatit zkušenosti získané učením a podpořit rozvoj za hranice digitálních schopností. Ale v současné době vyučují pouze čtvrtinu evropských školáků učitelé, kteří se vyznají v digitálních technologiích.¹⁷ Digitální technologie mohou podpořit komunikaci a spolupráci ve školách a mezi nimi a zvýšit zapojení žáků a jejich rodin do školního života.

Školy musí podporovat všechny studenty a reagovat na jejich konkrétní potřeby. Školy, které věnují pozornost rozdílným potřebám různých žáků, dosahují lepších výsledků. Tato záležitost má i genderový rozměr. Školy, které mezi svými žáky vítají jazykovou a kulturní rozmanitost a které podporují začleňování, mají pozitivní vliv na schopnost učit se u všech dětí.¹⁸ Současná praxe tomu však ne vždy odpovídá. Některé členské státy EU se potýkají s problémy, mají-li žákům se zdravotním postižením zajistit přístup k inkluzivnímu kvalitnímu vzdělávání.¹⁹ V některých městech a regionech významný podíl žáků doma nemluví jazykem, ve kterém probíhá výuka. Zejména nově přichozí děti migrantů potřebují cílené jazykové programy, aby se do školy lépe začlenily.²⁰ V řadě zemí nemají Romové a další etnické menšiny k vysoce kvalitnímu vzdělávání přístup.

2.2 Lepší učení pomocí otevření se novým formám spolupráce

Spolupráce školám pomáhá zlepšit výsledky a zkušenosti získané učením a lépe podporovat mladé lidi v rozvoji schopností, které potřebují. To zahrnuje spolupráci s místními službami, komunitními organizacemi, podniky a univerzitami, ale také spolupráci v rámci škol. Mladí lidé, u kterých existuje riziko předčasného ukončení vzdělávání, mají z úzké spolupráce se sociálními službami nebo s pracovníky s mládeží prospěch. Včasná interakce s kariéerními poradci, podnikateli a akademickými pracovníky mladým lidem pomáhá připravit se na budoucí zaměstnání a další studium.²¹ V předmětech jako přírodní vědy nebo sport mají studenti prospěch z toho, spolupracují-li s jejich školami jiní poskytovatelé vzdělávání, podniky nebo občanská společnost.²² Ne všechny školy však mají

¹⁵ Evropská komise / EACEA / Eurydice (2016): Entrepreneurship Education at School (Vzdělávání v oblasti podnikání na školách). Viz také rámec pro podnikatelské schopnosti: <https://ec.europa.eu/jrc/en/entrecomp>

¹⁶ Evropská komise (2015): Science Education for Responsible Citizenship (Vzdělávání v oblasti vědy pro odpovědné občanství).

¹⁷ Evropská komise (2013): Survey of Schools: ICT in Education Benchmarking Access, Use and Attitudes to Technology in Europe's schools (Průzkum ve školách: Informační a komunikační technologie ve vzdělávání – srovnání přístupu, užití a postojů k technologiím na evropských školách).

¹⁸ Evropská komise (2015): Language teaching and learning in multilingual classrooms (Výuka a studium jazyků ve vícejazyčných třídách). Komise počítá v pracovním programu na období 2018–2020 programu Horizont 2020 s podporou výzkumných projektů týkajících se začleňování dětí migrantů do vzdělávacích systémů EU (cílem pro přijetí je říjen 2017).

¹⁹ Organizace spojených národů, Výbor pro práva osob se zdravotním postižením (2015): Concluding observations on the initial report of the European Union (Závěrečné připomínky k první zprávě Evropské unie), CRPD/C/EU/CO/1 ze dne 2. října 2015.

²⁰ Ve svém akčním plánu pro integraci státních příslušníků třetích zemí Evropská komise navrhla řadu podpůrných opatření v oblasti vzdělávání a odborné přípravy dětí migrantů. COM(2016) 377 final.

²¹ INCLUDE-ED <http://creaub.info/included>; Evropská síť pro rozvoj politiky celoživotního poradenství, www.elgpn.eu

²² Evropská komise (2015): Science Education for Responsible Citizenship (Vzdělávání v oblasti vědy pro odpovědné občanství).

dostatečnou vnější podporu a ne všechny podporují nezbytnou spolupráci mezi svými vlastními učiteli, nepedagogickými zaměstnanci, žáky a rodiči.²³

Šikana, kybernetická šikana a násilí poškozují dobré životní podmínky dítěte a jeho úspěch ve škole.²⁴ Fyzická a duševní pohoda jsou předpokladem pro úspěšné učení. Důkazy ukazují, že nejučinnějšími strategiemi pro řešení všech forem šikany jsou strategie zahrnující učitele a rodiče.²⁵ Aby se šikana a násilí omezily, je třeba děti naučit toleranci a rozmanitosti. Totéž platí také pro bezpečnost na internetu a pro odpovědné užívání sociálních médií.

Uplatňování celoškolského přístupu zlepšuje studijní výsledky, začleňování a spravedlnost.²⁶ V rámci tohoto přístupu se na zlepšování kvality školy podílí celá škola spolu s externími zúčastněnými stranami a s místní komunitou. On-line platformy „Evropského souboru nástrojů pro školy“ a „School Education Gateway“, které jsou na dobrovolné bázi dostupné všem evropským školám, tento přístup podporují a podporují také vzájemnou výměnu informací a pomáhají zlepšit metody organizace, výukové postupy a zkušenosti získané učením.²⁷ Program Erasmus+ podporuje evropská partnerství škol a pomáhá školám rozšířit jejich vazby a umožňuje přeshraniční vzájemnou výměnu informací.²⁸

eTwinning²⁹ je největší evropské společenství pro školy. V Evropě se do něj zapojilo přes 460 000 učitelů a čtyři školy z deseti. eTwinning, který nabízí bezpečné on-line prostředí pro přeshraniční vzdělávací projekty, poskytuje školám snadno dostupné nástroje pro rozšíření jejich nabídek digitálního učení a podporuje mezikulturní a přeshraniční kontakty mezi žáky a učiteli. Pokud by se začal používat ve všech školách v Evropě, mohlo by to přispět k posílení digitálních schopností a k otevření tříd.

²³ RESL.eu – Reducing early school leaving in Europe (Omezování předčasného ukončování školní docházky v Evropě), www.uantwerpen.be/en/projects/resl-eu/

²⁴ OECD (2017), *PISA 2015 (Svazek III)*.

²⁵ Tofí, M.M., Farrington, D.P. (2011): Effectiveness of school-based programs to reduce bullying: a systematic and meta-analytic review (Účinnost školních programů pro omezení šikany: systematický a metaanalytický přehled), *Journal of Experimental Criminology*, sv. 7, č. 1, 27–56.

²⁶ Evropská komise (2015): Celostní přístup škol k řešení problému předčasného ukončování školní docházky.

²⁷ <https://www.schooleducationgateway.eu/cz/pub/resources/toolkitsforschools.htm>

²⁸ U příležitosti 30. výročí programu Erasmus nabízí v roce 2017 iniciativa „Move2Learn, Learn2Move“ mladým lidem, kteří se zapojují do projektů v rámci eTwinningu, příležitost v rámci studijní zkušenosti cestovat a setkávat se s vrstevníky. Komise iniciativu z roku 2017 posoudí a v budoucnu může na základě výsledků tohoto posouzení zvážit podobnou iniciativu, aniž by to mělo negativní dopad na rozpočet programu Erasmus+.

²⁹ <https://www.etwinning.net/cz/pub/index.htm>

2.3 Zlepšení přístupu k předškolnímu vzdělávání a péči a zvýšení jejich kvality

Vysoce kvalitní předškolní vzdělávání a péče pokládá základy pro účinný a spravedlivý vzdělávací systém. Připravuje děti na základní vzdělávání, zvyšuje akademický výkon na všech budoucích úrovních vzdělávání a má obzvláště pozitivní dopad na děti ze znevýhodněných rodin nebo z rodin migrantů. PISA ukazuje, že u patnáctiletých mladých lidí, kteří nenavštěvovali předškolní vzdělávání, existuje třikrát větší riziko, že budou dosahovat špatných výsledků, než u těch, kteří ho navštěvovali déle než jeden rok.³⁰ Investice do předškolního vzdělávání a péče snižuje potřebu vyšší míry výdajů v pozdějších fázích vzdělávání, kdy jsou náklady na překonávání rozdílů mezi studenty s dobrými výsledky a studenty se špatnými výsledky vyšší.³¹

Zajištění vysoce kvalitního předškolního vzdělávání a péče a přístup k nim představuje náročný úkol. Účast na předškolním vzdělávání a péči vzrostla,³² ale u dětí mladších tří let, a zejména u znevýhodněných dětí, je nadále problematická. Účast, cenová dostupnost a kvalita jsou v rámci jednotlivých zemí i mezi nimi rozloženy nerovnoměrně. Ve 25 členských státech poptávka po péči o děti převyšuje nabídku; nedostatky v kvalitě často souvisejí s nedostatečnou kvalifikací zaměstnanců a s omezenými možnostmi profesního rozvoje.³³ Odborníci z členských států a Evropská Komise společně určili zásady kvality a pět klíčových oblastí vyžadujících opatření: přístup, zaměstnanci, osnovy, hodnocení a monitorování, správa a financování.³⁴

Provádění těchto pokynů by významně přispělo ke vzdělávacím výsledkům malých dětí a všem dětem, včetně dětí ze zranitelných prostředí, by přineslo počáteční výhodu pro úspěch ve škole.

3. Podpora učitelů a vedení škol v zájmu vynikající úrovně výuky a učení

Komise doplní opatření přijatá členskými státy tím, že:

- Nabízí **politické vedení v oblasti profesních drah a profesního rozvoje učitelů a vedení škol**, a to prostřednictvím posílení vzájemného učení v rámci vzdělávání a odborné přípravy 2020 pomocí série odborných seminářů a jejich propojení s evropským sociálním dialogem v odvětví vzdělávání;
- **Zjednodušuje přístup a prosazuje možnosti, aby budoucí učitelé** za podpory programu Erasmus+ **získali praktické pedagogické zkušenosti v zahraničí**;
- Vytvoří **on-line komunity a zdroje** pro pracovníky ve školství, a to včetně nových eTwinningových příležitostí pro studenty učitelství, on-line sítí pro učitele, kteří zahájili svou profesní dráhu, a pro jejich mentory, on-line kurzů (včetně tzv. MOOC), výměny osvědčených postupů mezi poskytovateli počátečního vzdělávání učitelů a rámce pro digitální kompetence, aby podpořila vlastní hodnocení učitelů a jejich rozvoj;

³⁰ OECD (2016), *Low-performing students: why they fall behind and how to help them succeed (Studenti se špatnými výsledky: proč zaostávají a jak jim pomoci uspět)*.

³¹ Cunha, F. et al. (2006), *Interpreting the Evidence on Life Cycle Skill Formation*, in *Handbook of the Economics of Education*, sv. 1, Amsterdam, North-Holland.

³² Rada stanovila v rámci vzdělávání a odborné přípravy ET 2020 měřítko pro EU, které vyžaduje, aby se do předškolního vzdělávání a péče zapojilo alespoň 95 % dětí ve věku od 4 let do dosažení věku povinné školní docházky. V roce 2014 byla celoevropská míra účasti 94,3 %.

³³ Eurydice (2014) Policy Brief, *Předškolní vzdělávání a péče*.

³⁴ Evropská komise (2014), *Návrh klíčových zásad kvalitativního rámce pro předškolní vzdělávání a péči*. Zpráva pracovní skupiny pro předškolní vzdělávání a péči.

- Dále rozvíjí součinnost s OECD za účelem vytvoření společných srovnatelných údajů o zaměstnancích škol, a to i prostřednictvím účinnějšího společného shromažďování údajů o učitelích a vedení škol sítí Eurydice³⁵ a organizací OECD.

3.1. Zatraktivnění profesní dráhy učitele

Jádrem vynikající úrovně vzdělávání jsou vysoce kvalitní, motivovaní a oceňovaní učitelé. Pokles prestiže profese učitele a nedostatek zaměstnanců však v mnoha členských státech představuje problém a brzdí kvalitu školního vzdělávání.³⁶ Většina členských států má za cíl přilákat k profesní dráze učitele širší škálu vhodných kandidátů a motivovat je a podporovat je, aby v této náročné profesi dosahovali vynikajících výsledků.

Zlepšení výběru a nábory by mohlo pomoci identifikovat nejvhodnější osoby pro učitelé povolání a vnést do této profese širší škálu zkušeností. Některé země hodnotí žadatele kromě jejich akademických zásluh také z hlediska širší škály schopností a postojů.³⁷ Má-li to pro členské státy význam, může tento přístup jít ruku v ruce s úsilím o řešení značné genderové nerovnováhy mezi učiteli a se snahou přilákat nové učitele z řad jiných profesí nebo nedostatečně zastoupených skupin.

Pro atraktivitu profese je důležitý plat, smluvní postavení a jasné kariérní vyhlídky. V některých členských státech v soutěži o nejlepší kandidáty ztrácí učitelství na úkor jiných profesí. Učitelé často vydělávají podstatně méně, než jaký je průměr pro zaměstnance s terciárním vzděláním: platy sahají od 74 % v předškolním vzdělávání do 92 % na vyšší úrovni středoškolského vzdělávání.³⁸ Země, kde jsou velmi nízké úrovně platů nebo malá jistota pracovních míst, mají problémy přilákat nováčky a obsadit prázdné pozice kandidáty s nejvyšší kvalifikací. Učitelé mají rovněž obavy ohledně kvality své přípravy, zaškolení a lepších kariérních příležitostí.³⁹ Jasně definované úrovně kompetencí a kariérní struktury zvyšují to, jak si učitelé kariérních vyhlídek cení.

³⁵ http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php

³⁶ Evropská komise (2013), Study on Policy Measures to improve the Attractiveness of the Teaching Profession in Europe (Studie o politických opatřeních na zvýšení atraktivity učitelského povolání v Evropě).

³⁷ Evropská komise / EACEA / Eurydice (2013), Key Data on Teachers and School Leaders (Klíčové údaje o učitelích a vedoucích pracovnících škol).

³⁸ OECD (2016), Education at a glance (2016): OECD indicators (Stručný pohled na vzdělávání: ukazatele OECD). Údaje pro 22 členských států EU.

³⁹ Evropská komise (2013), tamtéž.

3.2. Učitelství: profese pro osoby, které se po celou kariéru vzdělávají a pracují společně

Kvalita vzdělávání učitelů vyžaduje větší pozornost. Počáteční vzdělávání učitelů je neúčinnější, pokud je pedagogická teorie kombinovaná se znalostmi týkajícími se konkrétního předmětu a s dostatečnou praxí ve třídách.⁴⁰ Studenti učitelství musí být připraveni na kolektivní práci a profesní rozvoj po celou dobu kariéry, na vyrovnávání se s rozmanitostí ve třídě a na sebejistotu při používání digitálních technologií. V řadě členských států je účast v trvalém profesním rozvoji nízká, nebo je tento rozvoj špatně zaměřený. Trvalý profesní rozvoj musí být přístupný, cenově dostupný a odpovídající potřebám. Ke zlepšení kvality trvalého rozvoje může přispět zapojení škol a učitelů do identifikace potřebných témat a oblastí.⁴¹

Učitelé potřebují během raných fází své kariéry speciální podporu. Po nástupu do profese řada učitelů zjistí, že skutečné školní prostředí je náročné, a někteří tuto profesní dráhu vzdají. Skutečného úvodu do školní praxe⁴² a schémat zaškolení kombinujících profesní, společenskou a osobní podporu včetně mentorství, které učitelům pomáhají s rozvojem schopností a odolnosti, se v současné době dostane jen šesti z deseti nových učitelů. Tato opatření zvyšují kvalitu výuky a snižují míru opouštění této profese, které je nákladné.⁴³

Vysoce výkonní učitelé spolupracují. Výuka v týmu, pozorování jiných učitelů a širší odborná učitelská komunita, to vše se postupně prosazuje jako významné formy spolupráce mezi kolegy, ale v Evropě stále ještě nejsou normou.⁴⁴ Aby bylo možné zlepšit zkušenosti žáků s výukou, musí být učitelé schopni a ochotni pracovat a učit se v týmu – s jinými učiteli, ve školních týmech zahrnujících více profesí a s externími partnery.

Prostředí pro spolupráci a digitální technologie mohou zlepšit učení učitelů. Stále převažují tradiční workshopy a vzdělávací kurzy mimo školu. Tyto metody mohou být doplněny pedagogickými inovacemi, jako jsou například sítě spolupráce mezi kolegy, rozsáhlé otevřené on-line kurzy (MOOC) a sdílení otevřených vzdělávacích zdrojů, které mohou pomoci překonat překážky bránící v účasti.⁴⁵

EU podporuje profesní rozvoj zaměstnanců škol prostřednictvím programu Erasmus+. K dispozici jsou granty pro studenty učitelství, pro učitele a pro vedoucí pracovníky škol, kteří si přejí zapojit se do školicích kurzů, do umístění na školách nebo do praktických stáží (job shadowing) v jiné zemi. EU prostřednictvím eTwinningu podporuje dobrovolnou spolupráci a vzájemné učení mezi učiteli v rámci on-line kurzů a společných školení.

3.3. Podpora vedení školy

Účinné vedení školy má pozitivní dopad na výsledky studentů, kvalitu výuky a na motivaci zaměstnanců. Výzkumy ukázaly, že vedení založené na vizi sdílené zaměstnanci, rodiči a místní komunitou je zásadní pro rozvoj školy a inovace.⁴⁶ V některých členských státech jsou však místa ve vedení školy považována za neatraktivní.⁴⁷ Vedení školy je obvykle spojeno s namáhavou kombinací úkolů souvisejících jak s řízením, tak s výukou.

⁴⁰ OECD (2014), TALIS 2013 Results: An International Perspective on Teaching and Learning. (Výsledky: Výuka a učení v mezinárodní perspektivě).

⁴¹ The Teaching Profession in Europe (Učitelské povolání v Evropě) (2015).

⁴² Evropská komise / EACEA / Eurydice (2015), The Teaching Profession in Europe: Practices, Perceptions, and Policies (Učitelské povolání v Evropě: praxe, vnímání a politiky).

⁴³ Evropská komise (2010), Rozvoj soudržných a celosystémových programů zaškolení pro začínající učitele: příručka pro tvůrce politik, SEC (2010) 538 final.

⁴⁴ OECD (2014) tamtéž.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ OECD (2016), School Leadership for Learning (Vedení školy k učení).

⁴⁷ SWD(2012) 0374.

Vedoucím pracovníkům škol se často nedostává přípravy a trvalé podpory, které by pro tyto různé úkoly potřebovaly.

V mnoha zemích vedla zvýšená autonomie škol k větší odpovědnosti vedoucích pracovníků škol. To vedoucím pracovníkům škol umožňuje přeorganizovat přístupy a délku vyučovacích hodin, stimulovat rozvoj školy a sdílet odpovědnost se širší skupinou zaměstnanců. Tyto změny však vyžadují odpovídající zdroje a podporu.⁴⁸ Nábor, příprava a profesní rozvoj vedoucích pracovníků škol jsou zásadním faktorem při zlepšování výkonu škol.

4. Správa školních vzdělávacích systémů: větší účinnost, spravedlnost a účelnost

Komise doplní opatření přijatá členskými státy tím, že:

- Na základě stávající spolupráce, včetně strategií v oblasti dovedností a zdrojů na školství, zavede **ve spolupráci s OECD poptávkou řízené** opatření technické podpory, které členskými státy dobrovolně hledajícím pomoci pomůže koncipovat a provádět zásadní reformy školního vzdělávání. Podporu by mohly poskytnout útvary Komise včetně podpůrné služby pro strukturální reformy a nástrojů financování EU (jako například evropské strukturální a investiční fondy a program Erasmus+);
- Navrhne **společné podávání zpráv o účinnosti a účelnosti výdajů v oblasti školního vzdělávání**, do kterého budou zapojeny příslušné výbory Rady a útvary Komise. Toto opatření bude vycházet z pokračující spolupráce s OECD a může vést k rozvoji politického vedení v oblasti investic do školního vzdělávání v partnerství se zainteresovanými členskými státy EU a se zúčastněnými stranami;
- Spolu s členskými státy EU a se zúčastněnými stranami vyvine cílené politické vedení v oblasti **zajišťování kvality**, a to prostřednictvím vzájemného poradenství⁴⁹ a vzájemného učení.

4.1. Zdroje na školství: přiměřené a účinné investování

Vzdělávací systémy, kultura a okolnosti jsou sice v Evropě velmi pestré, avšak pokud jde o problémy s řízením a financováním, situace se tolik neliší. Mezi tyto problémy patří jasné určení toho, kdo odpovídá za financování a za přizpůsobení sítě škol demografickým změnám.⁵⁰ Členské státy EU na školní vzdělávání vyčleňují značné množství zdrojů – v průměru více než 3 % HDP⁵¹. Dobré využití těchto zdrojů je klíčem k účinnosti všech veřejných výdajů dané země.

Mimořádně důležité je omezené zdroje co nejlépe využít ke zlepšení výsledků všech studentů. Výzkumy PISA ukazují, že pod hranici minimální úrovně financování nelze dosáhnout účinných vzdělávacích výsledků. Některé členské státy pro dosažení dobrých dlouhodobých výsledků dostatečně neinvestovaly.⁵² Některé členské státy však při

⁴⁸ VO-raad/EFEE/ETUCE (2015), Professional Autonomy, Accountability and Efficient Leadership and the role of employers' organisations, trade unions and school leaders (Profesní autonomie, odpovědnost a účinné vedení a role zaměstnavatelských organizací, odborových svazů a vedoucích pracovníků škol).

⁴⁹ Vzájemné poradenství spojuje kolegy-odborníky z vnitrostátních správ, aby poskytli externí poradenství zemi, která požaduje podporu při reformě vzdělávání.

⁵⁰ OECD (ve spolupráci s Evropskou komisí): School Resources Review (Přezkum zdrojů na školství), <http://www.oecd.org/education/schoolresourcesreview.htm>

⁵¹ Eurostat, Statistika veřejných financí.

⁵² Evropská komise (2016), *Monitor vzdělávání o odborné přípravě pro rok 2016*.

srovnatelné úrovni výdajů dosahují lepších výsledků než jiné státy. Posílení spolupráce mezi oblastmi vzdělávací politiky a hospodářské politiky může zlepšit empirickou základnu a vytvořit shodu na tom, co v oblasti investic do vzdělávání „funguje“. Mezi výzvy patří investice do infrastruktury, včetně digitální infrastruktury a připojitelnosti, jakož i investice do lidského kapitálu.⁵³ Na míru uzpůsobená politická podpora vzdělávacích reforem členských států může pomoci zlepšit správu školních systémů a zvýšit jejich účinnost a spravedlnost.

4.2. Kombinace autonomie a zajišťování kvality

Souhra mezi autonomií škol a odpovědností vyžaduje silné, ale flexibilní systémy zajišťování kvality.⁵⁴ Hlavní trend v poslední době směřoval k decentralizaci a ke zvýšení autonomie škol. Pokud se školám udělí více autonomie v oblasti školní praxe a organizace nebo využití finančních zdrojů, mají pak více příležitostí přizpůsobit se svým konkrétním potřebám a místnímu kontextu. Výhody však závisí na schopnosti škol účinně plánovat a řídit svůj vlastní rozvoj, jakož i na tom, jakým způsobem se odpovídají rodičům, místním komunitám a orgánům pro vzdělávání.⁵⁵ Výsledky výzkumu PISA ukazují, že je-li autonomie škol propojena s odpovědností, vede to k lepšímu dosahování základních dovedností. Mechanismy zajišťování kvality se napříč Evropou značně liší,⁵⁶ ale některé úkoly jsou společné. Mezi ně patří otázky: jak stanovit cíle vzdělávacích systémů a učení studentů a jak pak měřit pokrok v těchto oblastech, jak koncipovat zajišťování kvality u stále více decentralizovaných a víceúrovňových vzdělávacích systémů, jak mezi zúčastněnými stranami v oblasti vzdělávání podpořit dialog a kulturu důvěry a jak přednostně zajistit lidské a finanční zdroje.

Zajišťování kvality by posílil vývoj odpovídajících nástrojů a postupů pro kvantitativní a kvalitativní údaje. Mechanismy zajišťování kvality by měly brát v potaz prostředí ve škole a pohodu studentů, jakož i rozvoj schopností studentů. Tento vyvážený přístup vyžaduje kvantitativní i kvalitativní údaje.⁵⁷ Školy a místní zúčastněné strany musí investovat do budování kapacit pro určování nejvhodnějších nástrojů a ukazatelů, aby byly schopny monitorovat pokrok studentů i rozvoj školy, a aby mohly vyvinout sdílené chápání toho, jak tyto údaje interpretovat. Toto by mělo být doplněno externími monitorovacími mechanismy, jako jsou například vnitrostátní nebo regionální hodnocení škol a/nebo rozsáhlá hodnocení žáků. Přejít od přístupu „kontrolního seznamu“ zaměřeného na formální dodržování pravidel a postupů k podpůrnému přístupu, který se zaměřuje na rozvoj škol, vede ke zvyšování standardů a zlepšuje studijní výsledky.⁵⁸

5. Závěry – cesta vpřed

Lepší vzdělávání je ústředním bodem iniciativy Komise týkající se investice do evropské mládeže. Při formování vyhlídek mladých lidí hraje ústřední roli zejména kvalita škol. Školy pokládají základy pro profesní úspěch. Nabízejí jedinečnou příležitost pro sociální mobilitu. Avšak ne vždy tomu tak je. Nové údaje PISA jsou pro Evropu budíčkem: podíl žáků se

⁵³ https://ec.europa.eu/info/publications/2017-european-semester-country-reports_cs

⁵⁴ Průběžná zpráva pracovní skupiny ET 2020 pro školy o *Zajištění kvality při rozvoji škol*, duben 2017.

⁵⁵ Hanushek, E.A., Link, S. and Woessmann, L. (2013), Does school autonomy make sense everywhere? Odhady PISA, *Journal of Development Economics*, sv. 104, s. 212–232.

⁵⁶ Evropská komise (2015), *Comparative study on quality assurance in EU school education systems: Policies, procedures and practices. Final report (Srovnávací studie o zajišťování kvality ve školních vzdělávacích systémech v EU: Politiky, postupy a praktiky. Závěrečná zpráva)*.

⁵⁷ Průběžná zpráva pracovní skupiny ET 2020 pro školy o *Kontinuitě a přechodech v rozvoji studentů*, duben 2017.

⁵⁸ Závěry Rady o zajišťování kvality podporujícím vzdělávání a odbornou přípravu, 20. května 2014.

špatnými výsledky se v přírodních vědách zvýšil z 16,6 % v roce 2012 na 20,6 % v roce 2015. Bez dosažené kvalifikace opouští školu 11 % žáků. Pokud se tyto nedostatky ve školním vzdělávání nebudou řešit, milionům mladých se ztenčí životní šance.

Zajištění toho, aby se vysoce kvalitní vzdělávání stalo realitou pro všechny mladé lidi, má pro budoucnost Evropy klíčový význam. Diskuzní dokument o sociálním rozměru Evropy z dubna 2017⁵⁹ upozorňuje na to, že vzdělávání patří k faktorům, které budou stále více určovat budoucnost našich společností a ekonomik; v Římské deklaraci ze dne 27. března 2017 přislíbilo 27 členských států, že budou pracovat na „*Sociální Evropě: ... Unii, kde mladí lidé dostávají nejlepší vzdělání a odbornou přípravu a mohou studovat a nalézat uplatnění po celém kontinentu*“⁶⁰.

Práce na splnění společného závazku. Zlepšení školního vzdělávání musí být největší prioritou. Tato problematika se týká členských států i EU a bude vyžadovat jejich úzkou spolupráci. Reforma školních vzdělávacích systémů je úkolem členských států. Komise je připravena je podpořit použitím nástrojů a procesů EU. Zejména evropský semestr je vyzkoušenou a ověřenou hybnou silou reformy. Další činnosti, jako například dobrovolná spolupráce v rámci ET 2020, by se měly dále rozvíjet, aby členským státům nabízely co nejlepší možnou přidanou hodnotu. Plně využít by měl být zejména Monitor vzdělávání a odborné přípravy, který členským státům pomůže činit informovaná a fakticky podložená politická rozhodnutí. Klíčovou otázkou pro budoucí spolupráci je, zda v boji proti předčasnému ukončení školní docházky stanovit přísnější referenční hodnotu. Další klíčovou otázkou je, jak co nejlépe využít program Erasmus+, aby více mladých Evropanů získalo zkušenost se vzděláváním v zahraničí a aby došlo k navýšení stávajících kapacit pro podporu rozvoje a inovací ve školách a ve vzdělávání učitelů.

Úspěch bude záviset na úzké spolupráci. Vzdělávací summit naplánovaný na začátek roku 2018 bude řešit otázku spravedlnosti ve vzdělávání, a jak v oblasti vzdělávání lépe podpořit znevýhodněné skupiny. Nabídne první příležitost k diskusi o budoucí evropské spolupráci v oblasti vzdělávání, a zejména v oblasti školního vzdělávání.

⁵⁹ COM(2017) 206.

⁶⁰ Římská deklarace, Prohlášení vedoucích představitelů 27 členských států a Evropské rady, Evropského parlamentu a Evropské komise, 25. března 2017.